

תפארת ראדזין

יוצא לאור על ידי מרכז מוסדות חסידי ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ב"ה גיליון ערבי פסחים תשפ"ה

הליכות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זי"ע

במים שלנו (1) באפיית המצות (3)

הקפדת כ"ק מרן רבנו שמואל שלמה זצוק"ל בחיטים לאפיית המצות (10) ריחיים

של יד ומצות ערב פסח (11) מכירת חמץ (13) בדיקת חמץ (15)

מאמרי בדיקת חמץ (15)

הליכות קודש

מים שלנו ואפיית המצות

הנהגות ועובדות במחיצת

כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל

(כל הזכויות שמורות)

מים שלנו

א. סדר אפיית המצות אצל כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל, היה מתחיל כבר לעת צאת השואבות, ביום שאיבת "מים שלנו".

ב. כ"ק מרן זצוק"ל היה מדקדק עד מאד בהליכה והשתתפות במעמד שאיבת "מים שלנו" לקראת אפיית "מצות המצווה" שלו, בנוכחות חסידים ובני ביתו הקרובים¹.

¹ ז"ל הספר הקדוש "יסוד יוסף" (מאת רבו של הגה"ק בעל מחבר "קב הישר") בפרק פ"ד:

"ובהגיע העת לילך אל מקום המים, לשאוב מים של מצות מצווה, גם אם הוא נגיד וגדול בתוך עדת ישראל לא יקפיד על כבודו מלמנוע לילך בעצמו לשאוב מי מצות, וכל אחד מישראל יזדרז וישמח שיזכהו השם יתברך הוא בחיים לשנה הבאה לשאוב מים ממעיינות הישועה, כשנזכה לראות בעינינו מים חיים של באר מים של מרים הנביאה" (=עכ"ל יסוד יוסף).

ג. המעמד עצמו היה רווי בהתרגשות גיל עצומה ובשמחה מרוממת של מצווה.

ד. עוד בימים הסמוכים לזמן שנקבע, כבר היה **"כ"ק אדמו"ר זצ"ל"** חוזר ומזרז ומזכיר לבני ביתו ולאנשים הנאמנים הסרים למשמעתו אודות מעמד שאיבת **"מים שלנו"** הקרוב, בנוקבו בפי קדשו ביום ובשעה המיועדת, בכדי לשמור דרך החיים של **"ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה"**. וניכר היה לעין רואה כי **"לכ"ק מרן** איזה 'עניין' (וכנראה גם 'מסורת') באזכרות אלה, מלבד עצם המתח וההתרגשות של מצווה וההכנה דקדושה שגברה בנפשו לקראת **"עבודת קודש"** זאת.

ה. במרבית השנים שמרן דר בארץ ישראל, נערך היה מעמד **"מים שלנו"** בנוכחות תלמידי חכמים מאברכי הכולל למצוינים **"עטרת שלמה"** דחסידי ראדזין בבני ברק, בנוסף למקורבים ובני הבית, לקיים מה שנאמר **"ברוב עם הדרת מלך"**.

ו. לצורך שאיבת **"מים שלנו"**, מכין היה מראש **"כ"ק מרן זצ"ל"** שתי מגבות פשתן נקיות גדולות וצחורות (=האנד טיכער) השייכות לכלי הפסח, על מנת לשומם בפי הכד - בכדי לסנן דרכם את מי הבאר בעת שאיבתם ועירוים לתוך פי הכד. וכן בשביל הכיסוי בשני כיסויים.

ז. בסמוך ובטרם ההליכה לשאיבה, היה **"כ"ק מרן זצ"ל"**, יחד עם המשתתפים בשאיבה, עורכים בזריזות קודש מניין לתפלת מנחה בהיכל בית המדרש.

ח. בהגיע הזמן המיועד, היה **"כ"ק מרן"**, יחד עם בני לווייתו, ממתנינים ליד באר המים עם כדים המיוחדים לשאיבה בידם, עומדים ומצפים בדומיית קודש לקראת זמן שקיעת החמה והתחלת העסק במצווה.

ט. עם הגעת רגע השאיבה, היה **"כ"ק מרן זצ"ל"** פותח בלהט קודש ובזריזות את ברז המים וקורא בחיל **"לשם מצת מצווה"**, והיו מי הבאר נמזגים ברינה לתוך הכד דרך מסננת הבד שעל פי הכלי בבחינת **"ושאבתם מים בששון"**, עד שהיה הכד מתמלא ונחתם בכיסוי כהלכה.

י. כמו כן היה **"כ"ק מרן זצ"ל"** מאיץ ומזרז בבניו ויוצאי חלציו שיחיו ובכלל הנלווים אליו, שייקחו חבל בגופם בעסק מצווה חביבה זו, על ידי היותם אוחזים בעצמם באוזני הכד בעת שפיכת המים לתוך הכד ובפתיחת הברזה של המים תוך אמירת **"לשם מצת מצווה"**, על מנת לזרזם במצווה ולחבבה עליהם.

יא. כל שעת השאיבה, ניכרת הייתה על פניו של **כ"ק מרן זצ"ל** התרגשות של מצווה ונהרה הייתה שפוכה על זיו איקונין שלו. עם סיום עבודת הקודש של שאיבת "מים שלנו", היה **כ"ק מרן** שש ושמח, ומאחל בפי קדשו לקראת הבאים בברכת "חג פסח כשר ושמח" ("א כשרע און א פרייליכע יום טוב"), ושנזכה אי"ה בקיום המצווה גם לשנה הבאה ("אי"ה איבער א יאָר!") מתוך בריאות טובה עם כולנו יחד ("מיט אללע צוזאמען"), בביאת גואל צדק במהרה!

שאיבת מים שלנו ע"י כ"ק אדמו"ר זצ"ל

אפיית המצות

א. הנהגת **כ"ק מרן זצ"ל** על פי מסורת אבותיו הקדושים **זי"ע** הייתה, לאפות המצות עם בוקר באפיית "**תנור ראשון**". והיה משתדל שיצא האפייה ביום ראשון בשבוע (של חודש ניסן), לאחר שביתת התנור במוצאי שבת וליבנו מחדש לצורך האפייה ביום ראשון של השבוע. מאד היה **כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל** מדקדק ומהדר על עניין מצות "**תנור ראשון**"², ואף היה מפזר מעות יתירות כדת על הידור זה.

² עיין בספר חיי אדם (כלל קכ"ח ס"ז) "התנור ראוי לכל ירא שמים שקודם שיאפה יכשיר התנור כדין אע"פ שאפו בו רק מצה, כי מי יודע אם היו נזהרים.. ויהיו הגחלים מהלכים על פני כולו ויהיה חם מאוד, ע"כ. וכן מחמת שלאחר

[וכבר אירע מעשה באחת מן השנים הראשונות להתיישבות מרן בארץ הקודש, שהיה **כ"ק מרן זצ"ל** קובע מקום לאפיית המצות במאפיית מצות מסוימת בעירו בני ברק, לצורך אפיית מצות בחבורה עם **"תנור ראשון"**.

באותה שנה החליט מרן, לבקר במאפייה במוצאי שבת קודש, לראות אם אכן אין אופים מצות בשעה זו. והנה כאשר התקרב למקום האפייה, גילה **כ"ק מרן זצ"ל** לגודל תדהמתו כי "חבורה" של אברכים אסופים במקום והם לשים מצות ואופים במרץ "לשם מצת מצווה"... האברכים לתומם לא ידעו שום דבר, וסיפרו שכך נקבע להם מראש "על דעת בעל הבית"...!

מובן שהדבר היטב חרה **לכ"ק מרן זצ"ל**, על שהפר בעל הבית מבלי הודעה ההתחייבות שלו בפניו, לשמור עבורו מקום "תנור ראשון"... כמנהג קדשו כל הימים. כאשר הגיע למקום בעל המאפייה, גער בו **מרן** בנזיפה, הייתכן כיצד הוליכו שולל לומר שמשאיר עבורו "תנור ראשון"? והנה אלמלא הגיעו למקום בשעה מוקדמת, לא היה הדבר מתגלה כלל אלא היו מעמידים פנים כאלו זה עתה הכשירו התנור לראשונה...?? ומשום כך סירב **כ"ק מרן זצ"ל** לאפות שם המצות שלו.

כאשר בעל המאפייה שנתפס בקלקלתו החל להתנצל אודות הדבר שאירע והבטיח ללבן התנור מחדש, ועל המקרה שאירע ניסה לפטור את העניין "כלאחר יד" באומרו שאלה האברכים נכנסו למקום "שלא בידיעתו" ("זיי האַבען זיך אריינגעכאַפֿט")... הפטיר אז **כ"ק מרן זצ"ל**:

"קודם כל, אינני יכול להאמין בזה, כי לפי עדות בעלי הדבר, לא כך היה מעשה. אולם אף אלו הייתי מאמין בדבר - כי אז לבטח המצות שלך אינן נעשות תחת השגחה כראוי ואי אפשרי להסתפק מהם. שהרי באם אפשרי אצלכם כדבר הזה, שתיכנס חבורה שלמה של אברכים לשטח המאפייה שלא בידיעת בעל הבית (=כפי טענתו "זיי האַבען זיך אריינגעכאַפֿט", איך האב נישט געוויסט") ולאפות מצות כאילו אין כאן "בעל הבית" - **איזה מין השגחה יש כאן בכלל"?**

– סוף דבר, **כ"ק מרן זצ"ל** הלך באותה שנה למאפייה אחרת ומני אז לא חזר למאפייה זו עוד.

[=לימים, כאשר סיפר **כ"ק מרן זצ"ל** את המאורע באוזני אחד מגדולי התורה שבדור, התבטא **אותו גדול** באוזני **מרן זצ"ל**, שאכן הצדק היה

הכשרת התנור הוא חם ביותר. וכן כתב בספר אור ישראל (לדומ"ץ פראגא בעל מחבר ספר טהרת ישראל) "המהדרין מהמהדרין נזהרין לאפות על "ערשטע אויבין" תיכף ביום ראשון עבור ב"ב ובעבורו על כל הפסח", עכ"ל

לצד רבנו לגמרי בהלכה זו ["דער רבי איז גירעקט געווען הינדערט
פראצענט"!!..]

כ"ק מרן זצ"ל בעת הפרשת חלה מן המצות

[סיפור נוסף הקשור להקפדה זו באפיית המצות, וממנה נוכל אף ללמוד על
הערצתם ללא סייג של גדולי ישראל אל רבנו זי"ע.

באחת השנים, מחמת סיבות שונות, שבתה ביום ששי מאפיית המצות שבה אמור
היה מרן לאפות את מצותיו "תנור ראשון" ביום ראשון בשבוע שלאחריו, והחבורה
שהבטיחה את מקומה ליום ששי, נמנעה מלאפות אז. בחבורה זו היה אמור
לאפות את מצותיו אחד מגדולי גאוני בני ברק מחוג 'חזון איש' (=הגאון הגדול רבי
חיים גריינימן זצ"ל, תלמידו המובהק של דודו הגדול מרן בעל 'חזון איש' זצ"ל).

והנה בהגיע יום הראשון, כאשר הגיע רבנו למאפייה לאפות את מצותיו כדרכו
בקודש, מצא כבר במקום את אנשי סגל חבורה הקודמת שבאו כעת לאפות
מצותיהם, שהתעכבו מחמת שביתת המאפייה ביום ששי עש"ק כאמור.

ניגש רבנו אל הגאון ר"ח זצ"ל, וציטט לפניו את ההלכה הקובעת, כי בית הכנסת שיש בו חזקה לבעל תוקע אחד ביום הראשון של ר"ה, ואיתרע באותה שנה שחל יום א' דראש השנה בשבת שבה אין תוקעים בשופר, ונתעורר וויכוח ביניהם מי יתקע ביום השני, האם מי שמוחזק ליום השני כבכל השנים, או שמא הראשון יתקע היות שבשנה זו זהו יום הראשון לתקיעה. במקרה זה נפסק בהלכה, כי 'בעל התוקע' של יום הראשון איבד בשנה זו חזקתו לטובת השני, היות שהשני יכול לטעון שזה היתרון שלו בחזקת יום השני בכך שלעולם אינו מפסיד חזקתו וכגון שחל יום א' דראש השנה בשבת³.

"כמו כן בענייננו – טען רבנו בפני הגאון – מכיוון שנמנעתם מלאפות ביום ששי, ממילא הפסדתם זכותכם ולחבורתנו דין קדימה לאפות המצות'...⁴ הגאון ר"ח זצ"ל סבר וקיבל דעת רבנו, בהוסיפו כי גם אם לא היה שומע מפי רבנו שכך ההלכה הרי כבר דודו הגדול מרן החזו"א כבר התבטא על רבנו שהוא מ'אנשי השם' (על פי מעשה שהיה) אי לכך בוודאי שיכול לקבל את פסק דינו...]

ראשית עבודת הקודש אצל **כ"ק מרן זצ"ל** באפיית המצות, הייתה **מלאכת נתינת המים לתוך הקמח**, שבעבודת הקודש זו החזיק בחביבות ובזהירות יתירה על פי מסורת **אבותיו ורבותיו הקדושים זי"ע**. מאד היה זהיר **כ"ק אדמו"ר זצ"ל** על זאת, שיודיעוהו בטרם נתינת המים, בכדי שנתנת המים לתוך הקמח **תיעשה על ידו** ולא בזולתו⁵. ופעם אחת אירע שהתחילו מלאכת המצות שלא בנוכחות **כ"ק מרן** והשפיכה הראשונה נעשית בידי אחד מעובדי המאפייה, והרע מאוד בעיני **כ"ק מרן זצ"ל** אף שנתנו לו מעתה להיות מערה המים, והם לא הכירו בזהירות רבנו לא ידעו ולא הבינו מאי כולי האי. אבל מי שהכיר את רבנו זי"ע ידע איך כל מעשיו מכוונים כמסורת אבותיו ורבותיו הקדושים זי"ע ומסר נפשו על זה. (נתינות המים **הראשונות** [=במיירע ראשונה] נעשו כאמור בדחילו ורחימו בידי **כ"ק מרן זצ"ל** בעצמו, ואלו בעת מהלך המשך האפייה הפקיד **כ"ק מרן** על מלאכת הקודש של נתינת המים את בנו חביבו (שיבלחט"א) **כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א**]

ב. לקראת מצות הראשונות שנאפו במהלך "מיירע" הראשונה (שעליהן נרשם "תנור ראשון"), ציווה **כ"ק מרן** מפורשות על העוסקים ברידוד הבצק (=רעדלערס) שיהיו מכינים עבורו מצות גדולות יותר מן הרגיל (העשויות מכמות גדולה יותר של בצק, בכדי שהן יספיקו בריווח עבור שיעורי ה"כזיתים"

³ השוו 'שערי תשובה' בשולחן ערוך אורח חיים סימן תקפ"א, בשם תשובת 'פנים מאירות'.

⁴ ואף שאפשר לחלק בין גוף הנידונים, מכל מקום הדבר ברור שיום ראשון שלאחר השבת היא זכות הגוברת על תנור ראשון של ים הרגיל, וזו כנראה הייתה כוונת רבנו.

⁵ ראו משנה ברורה סימן תס"ק ד: "ובעו"ה כמה אנשים מקילין ומניחין לקטן ולקטנה לתן מים לתוך הקמח, ושלא כדין עושין, דנתינת מים לתוך הקמח הוא בכלל לישא לדעת הי"א בסימן שכ"ד ס"ג, ולא נפיק ידי חובת מצה במצה כזו...". וראו עוד שם בביאור הלכה ד"ה וקטן מה שכתב באורך בזה.

של אכילת מצה בליל הסדר (=מצות הללו היו נארזות בתוך אריזה מיוחדת, היות ולא נכנסו לתוך קופסת מצות רגילה מחמת גודלן).

ג. אחדים מן אנ"ש הי"ו אשר נלוו אל מלאכת אפיית המצות, הפקידם כ"ק מרן זצ"ל על קטעים מסוימים באפיית המצות, בכדי שיהיו משגיחים על עשייתן כדת.

ד. כל משך זמן אפיית המצות היה כ"ק מרן זצ"ל אפוף בשלהבת קודש של מצווה, כשהוא מסובב בלוויית מקורביו בין העושים במלאכת הקודש ומשגיח בעין פקוחה על הכול שיהיה נעשה בזריזות כדת וכדין⁶. לעיתים אף לא מנע הערותיו, במקום שסבור היה כפי דעת קדשו שיש לעשות הדברים באופן מסוים או אחר דווקא.

כ"ק מרן זצ"ל בעירו המים שלנו אל הקמח

(מימינו בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א)

ה. לאחר שיצאו מצות הראשונות מן התנור, היה רבנו מתכבד במצוות "הפרשת חלה" שעליה ברך בכוונה יתירה. (חלק מן המצות היה משאיר בתור "לא הופרש חלה", בכדי לזכות במצוות הפרשת חלה את מחברתו הרבנית הצדקנית ע"ה בביתה).

⁶ ז"ל מרן המחבר בשו"ע או"ח סימן תס"ב: "הרא"ש היה משתדל במצת מצווה ועמד על עשייתה ומזרז העוסקים בהם ומסייע בעריכתן. וכן ראוי לכל אדם לעשות להיטפל הוא בעצמו במצווה" (עכ"ל המחבר שם). ובמשנ"ב שם (ס"ק ה-ו) הביא בשם מהרי"ל שפסק לזהרר כן לכתחילה בכל המצות וכן פסק הפר"ח דגם באפיית שאר המצות הנעשות לכל ימי הפסח היה נוהג לעמוד על גביהן כי רבה המכשלה... ולכן רוב הת"ח והרבנים עומדים על רקידתה ולישתה ואפייתה" עכ"ל המ"ב. וכעת סומכים רוב העולם על המשגיחים. אבל מ"מ מצווה בו יותר מבשלוחו.

ו. כאשר הייתה נשלמת מלאכת הקודש של אפיית המצות, היה **כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל** שש וצוהל בשמחה של מצווה, לפני קדשו הפיקו זיו ונוגה, כאשר לא אחת מתבונן היה בעיני קדשו במצות הטירות אשר יצאו זה עתה מן התנור בהפטירו באוזני מקורביו: "שיינע מצות!", "הערליכע מצות!" [=מצות נאות ונהדרות]. הנוכחים את פני הקודש ראו בעליל את גודל חביבות המצווה אצל **אדמו"ר זצ"ל** ועוצם התלהבותו בה, דבר אשר השאיר רישום עמוק על כל הנוכחים.

ז. מעולם לא היה **כ"ק מרן זצ"ל** עומד על המקח לגבי המחיר של מצות המצווה, אלא היה משלם באמצעות נאמן ביתו בעין יפה וברוח נדיבה כפי אשר הושת עליו, מתוך שמחה של מצווה וחביבות יתירה, כאיש אשר זכה לעצמו במקח הטוב ביותר.

ח. בשנותיו הראשונות בעת שהתגורר מרן עם משפחתו בחו"ל (=בברוקלין ניו יורק), היה **כ"ק מרן זצ"ל** אופה את מצות המצווה שלו במאפיית המצות של ידידו עוז משכבר הימים, משרידי רבני פולין שבגולת ברוקלין, ה"ה **הגאון הצדיק הנודע רבי ירחמיאל ישראל סעקולא זצ"ל**, הרב מסדובנה-ברוקלין.

ט. אף בשנותיו האחרונות של **כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל**, בעת שכבר קשתה עליו ההליכה עד מאד וכמעט שלא יצא מפתח ביתו חוצה, עמד **רבנו זצ"ל** על דעתו להשתתף בעצמו ובגופו באפיית המצות כדרכו בקודש, כאשר הייתה באמנה אתו, ולא עזרו כל ההפצרות של אנשי ביתו ויוצאי חלציו לבל יטריח עצמו ממרום גילו ושנותיו ובחולשתו כי רבה היא. **מרן זצ"ל** לא אבה אפילו לשמוע על אפשרות כזו, למרות שהבטיחוהו נאמנה כי יקפידו על כל סדרי האפייה ופרטי החומרות כאשר הורגל בהן, בנוכחות אנ"ש וכדומה.

כל המשתתפים באפיית מצות של **מרן** בשנה האחרונה שבה התגורר בביתו נאווה קודש (בשנת תשנ"ט), זכורה להם היטב אפיית מצות זו. מאפיית המצות דאז התקיימה בתוככי מבנה תעשייתי שבפאתי העיר בני ברק, ונמצאה בגובה של כקומתיים מעל פני הקרקע, כאשר אל שטח המאפייה מוליך היה גרם מדרגות ברזל תעשייתיות תלולות וקשות לטיפוס. עבור **מרן זצ"ל**, שהיה אז נתון בחולשה עצומה ובקושי רב היה עולה אף מדרגה רגילה בביתו, נראה היה הטיפוס על גבי מדרגות הברזל הללו כמעשה בלתי אפשרי ואף מסוכן ביותר. מקורביו ואנשי ביתו ניסו בכל כוחם להניאו מלילך בשנה זו לאפיית המצות (ואף נקבו בשמו של גדול מפורסם, אשר לרגל חולשתו אז שלח לאפיית המצות שלו שליח מצווה במקומו), אולם כל זאת ללא הצלחה. **מרן זצ"ל** כדרכו בקודש התעקש להשתתף בעצמו במצווה חביבה זו.

כ"ק מרן זצוק"ל בעת נתינת המים לתוך הקמח

בכדי להעלות את **כ"ק מרן זצ"ל** בבטחה את מדרגות הברזל התלולות (מעלית לא הייתה), התארגנו כמה אנ"ש והושיבו את **כ"ק מרן** על גבי כיסא, כאשר את הכיסא נשאו במבצע סבוך על המדרגות עד לגובה שטח המאפייה, דבר שדרש מאמץ כביר וזהירות כבדה בעלייה, ועוד יותר מכך בירידה! **ויהי הדבר לנס ולמופת בעיני הרואים**, ונשאר חרות על תלמי ליבותיהם של מי שהשתתף אז באפיית מצות זו.

י. אף בחלק משנותיו האחרונות ממש, כאשר **מרן זצוק"ל** כבר היה מאושפז בבית הרפואה וסבל ייסורים (אכן את חלינו הוא נשא וגו'), לא אבה **רבנו זצ"ל** לוותר על אפיית המצות. וזכור לטוב האברך היקר מיקירי אנ"ש, הר"ר **משה טננבוים הי"ו** מבני ברק (בנו של החסיד הבלתי נשכח הרה"ח ר' **שמעון טננבוים ז"ל** מבת-ים ת"א), אשר זכה בזכייה מיוחדת להביא בתוך מכוניתו את **כ"ק מרן זצ"ל** באמצעות כיסא הרמה והורדה מיוחדת, אל בית מאפיית המצות. זכות גדולה זו תעמוד לו ולב"ב לעד.

יא. אף גם לרבות בשנות המלחמה הגדולה, בימי עברה וזעם (בשנת תשג/תשד), בעת שהיה כ"ק מרן זצ"ל נצור בגטו "וולודאבה" ואחר כך בזמן היותו מסתתר מפחד אויב ביערות הסביבה (=יחד עם הרה"ח הבלתי נשכח הר"ר מרדכי רייכמן ז"ל) אפה מרן זצ"ל במסירות נפש ממש ובסכנות גדולות כזית מצה. מרן זצ"ל אף הצליח בסיעתא דשמיא לשמר באמתחתו חצי זית מצה מאז, שנשא בשמירה יתירה על גביו בתור זיכרון וסגולה לשמירה, אשר מונחת עד היום למשמרת אצל יו"ח שי' כמעשה צנצנת המן. ויהי לנס ...!!

'הא לחמא עניא, די אכלו אבהתנא!...

הקפדתו של מרן אדמו"ר הגה"ק רבי שמואל שלמה זצוק"ל

בחיטים של אפיית המצות

א. ידועה היא מקדמת דנא הקפדת כ"ק מרנן רבותינו הקדושים זי"ע שלא להשתמש בטחינת חיטים בריחיים של מכוונה ('עלִוּאֶטְאָרִיין' בל"א) מחמת חששות שונים, אלא רק בטחינת ריחיים של יד בלבד. (רבנו הגה"ק בעל 'אורחות חיים' זי"ע אף כתב מודעה מיוחדת כנגד זה).

ב. רבותינו הקדושים זי"ע היו נוהגים באפיית המצות בערב פסח. (כ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל נהג לעומת זאת כמנהג אבותיו הקדושים זי"ע לבית ראדומסק-קרימילוב, שלא נהגו בזה).

ג. אף בימי עברה וזעם, בשנות שהותו בגיטו וולודאבה (בשנים תש"א-תש"ב) דאג הרבי ר' שמואל שלמה זצוק"ל לקיום המצוות המעשיות כולן, ובכללן מצוות אפיית מצה בערב פסח. הרבי דאג לטחינה ואפיית מצה שמורה כימים ימימה, ולא שת ליבו לקשיים מבית ומחוץ. את החיטים טחן הרבי בעצמו במרתף ביתו, כמנהג אבותיו הקדושים שהקפידו על טחינת החיטים בריחיים של יד דווקא.

ד. אודות מסירות נפשו של כ"ק מרן זצוק"ל על כל החומרות של אפיית המצות בימים הקשים ההם, מבלי ניד וויתור כלשהו, ובטחונו בהשי"ת שיוכל למלאות כל חומרותיו והקפדותיו כמקדמת דנא, סיפר לימים גיסו כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל, מי ששהה עם הרבי הקדוש הי"ד עד יומו האחרון.

וכה סיפר הרבי:

"בגיטו וולודאבה היו צריכים לאפות מצות לפסח. החסידים דאגו במסירות נפש להביא לרבי חיטים למצות מצווה, והראו לרבי. אולם החיטים כנראה לא מצאו חן בעיני הרבי, מחמת חששות בקיעה וכדומה, והרבי דחה אותם והחזירם.

אחד מן המקורבים לרבי העז פניו ושאל לרבי: "איך אפשר, רבי, לדחות חיטים לעת כזאת, והלא שעת חירום היא, ואך בקושי ובמסירות נפש הושגו חיטים אלה? ומי יודע מה יהיה ליום מחר, ואם יושגו לנו בכלל חיטים אחרות?"

על זה ענה הרבי קצרות ובהחלטיות: "אין מה לדאוג, החיטים שאני צריך, עוד יובאו לפניי בעזרת השם יתברך!"

ואכן כך הווה, למחרת היום הגיעו לידי הרבי חיטים כשרות ושלמות, והדבר היה לפלא במים ההם תחת משטר הרשע להשיג חיטים כאלה, שאף בשנים רגילות היו בגדר חידוש!

כך נתקיים ברבנו זי"ע כמאמר הכתוב "אשרי אדם עוז לו בך..."

מכירת חמץ

א. סיפר כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל:

'זוכרני שהיה זה קודם לחג הפסח, בשעת החירום ר"ל שהיה בגיטו בעיר וולודובה במשך שנות המלחמה, וכנהוג שקודם הפסח רגילים לעשות 'שטר מכירה' ומוכרים לנוכרי החמץ. ויש מהדרין שאינם סומכים להשאיר לעצמם חמץ גמור, רק מבערים הכול (ומוכרים רק ספק חמץ וחמץ שאינו ידוע כדי לצאת מכל חשש), וכן היה נוהג תמיד גיסי כ"ק אדמו"ר מרן זצוק"ל.

והיו יהודים שלא ידעו מה ילד יום, והם היו משאירים החמץ ברשותם וסוגרים ומוכרים אותו כמות שהוא. אולם כ"ק מרן זצוק"ל לא הסכים בשום אופן שישאירו אפילו משהו, רק הקפיד לבער לגמרי כל החמץ הנמצא ברשותו מבלי שום חשבונות כלל.

ב. כ"ק מרן הרה"צ מוהר"ר אברהם ישכר זצוק"ל, בתור מי שכיהן בשעתו ברבנות העיר סוסנובצה שבפולין במשך כמה שנים לאחר המלחמה, היה מוכר כל החמץ של תושבי העיר ועורך 'שטרי הרשאה' ו'שטרי מכירה' על מכירת החמץ שעליהם חתמו כנהוג.

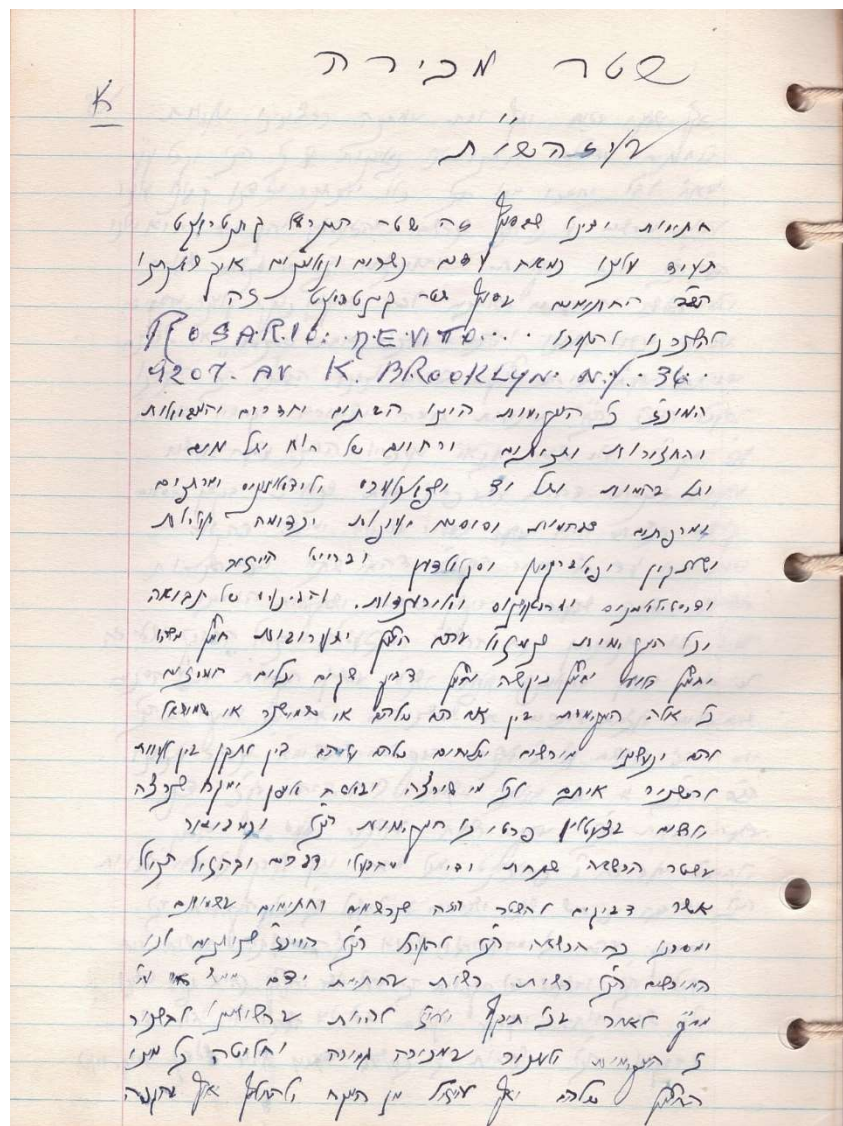
במנהג זה החזיק מרן גם במשך שנות שהותו בגולת אמריקה, כאשר כיהן כרב של קהילת 'אנשי סוסנובצה' בקראון הייטס שבברוקלין. והיה מנהג מרן להכין בעצמו שטרי מכירה והרשאה רשומים בכתב ידו הרבני המסולסל, כפי נוסח המקובל אצלו מאביו הרב הגה"ק רבי ישעיהו ענגלארד זצ"ל הי"ד שכיהן ברבנות סוסנובצה לפני המלחמה, מיוסד על פי 'ספר המקנה' של הרב מפראגא (=בעל ספר 'טהרת ישראל' ועוד) שנתקבל בפולין אצל הרבנים. כל הנוסח הארוך משם רשם מרן בציפורן שמיר בכל שנה ושנה על פני קונטרס שלם, שעליו חתמו המוכרים ומרן זי"ע, וכמובן הקונה הנוכרי (=כמה שטרות כאלה נשתמרו תח"י).

[=סיפר לימים אחד מבני הקהילה לשעבר, שפעם אחת אירע מעשה בעת מכירת החמץ בערב פסח, כאשר מרן זצ"ל הגיע לבית הנוכרי הקונה את החמץ ונקש בדלת, והנה תיכף משנכנס לבית הבחין במשהו שונה מכל השנים כאשר כולם יושבים בתאנייה ואנייה, ואז הוברר לו הסיבה כי יום יומיים מקודם מת אבי המשפחה, ולא היה סיפק בידו להיוודע אודות כך. ונכנס למיצר מה עושים במצב בלתי רגיל כזה?! כאשר כל החמץ של בני הקהילה מופקד בידיו, השעה דוחקת וזמן האיסור מתקרב.

אך מי כחכם יודע פשר דבר מרן זצ"ל, שלא איבד כלל עשתונותיו ובחוכמתו ותושייתו כי רבה פתר את הדבר על צד היותר טוב, בקדמו את פני המשפחה

תפארת ראדזין / ערבי פסחים

האבלה אחר דברי ניחום כִּיאוֹת. ואחר פנה אליהם בשאלו מי ביניהם הוא גדול הבית ואבי השבט?? כי נמצא תחת ידו שטר מקנה וקניין שנהוג אצלו במשך שנים לערוך בערב החג עם אבי המשפחה המנוח, והיות שזהו טקס דתי וקנייני חשוב ומכובד, הרי יהיה הדבר לכבוד המנוח שמישהו מבניו ימשיך כעת במסורת זו.. תיכף הצביעו לו על אחד הבנים. ואכן מרן סידר את שטר המכירה עם אותו ערל על הצד הטוב ביותר, ושלוש על ישראל.. כך נפתר העניין ברגע נכון ובאופן המתאים, וזאת מבלי לפגוע ברגשות בני משפחת המנוח. ונתקיים במרן צ"ל מאמר "החכמה תחיה בעליה" [].

שטר 'מכירת חמץ' בכת"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל
(=ברוקלין שנת תשל"א)

בדיקת חמץ

העיד כ"ק מרן מוהרא"י זצוק"ל, כי אצל גיסו כ"ק מרן אדמו"ר רבנו שמואל שלמה זי"ע הייתה 'בדיקת החמץ אצלו בגדר עבודה שלימה בבחינת 'ועבדת את העבודה הזאת...".

הבדיקה עצמה הייתה אורכת אצל רבנו שעות מספר, והיה טורח ומתאמץ בכל גופו וכוחו ממש כדי לקיים מצוות בדיקת חמץ 'בחורים ובסדקים' כפשוטו, והיה משתטח על הארץ במלוא קומתו מבלי לחוס על כבודו ועל טרחתו. לא היה מרשה לאיש מן החסידים או הבחורים להשלים את הבדיקה במקומו... וכאשר קם הרבי מהרצפה בסיום כל מעשה הבדיקה, היה על פי רוב בגדיו מאובקים ושחורים וכלשון מרן 'אזוי ווי א קוימען קערער!' (=כמו אצל מנקה ארובות)

כה חביבה הייתה מצוות בדיקת חמץ וגודל דקדוקה ומסירות נפשו עליה, אצל כ"ק מרן אדמו"ר רבנו שמואל שלמה זצוק"ל. זי"ע.

~ עניין 'בדיקת חמץ' ~

מהו עניין שיש בבדיקת חמץ יותר מבשאר איסורים, שלא הצטוונו לבדוק אחריהם?

מסביר רבנו "בית יעקב":

עניין 'חמץ' בבריאה, לפי שהשם יתברך האציל מכוחו בעת הבריאה על ברואיו, לאחר שמתחילה הייתה הבריאה כלולה לגמרי במקור העליון יתברך ולא היה לה שום הוויה עצמית. ואלו בעת הבריאה נתן השם יתברך הוויה מסוימת לכל הברואים, בכדי שיוכלו למלא את תפקידם בעולם כפי ייעודם העליון.

אלא שעם הזמן, נטלו לעצמם הברואים התפשטות יתר ונעשו 'עצמאיים' כביכול, עד ששכחו כליל מיוצרים ובוראם בבחינת **"וַיִּטֵּשׂ אֱלֹהִים עֲשָׂהוּ"**.⁷ מצב הראשון שבו חיו הברואים בבחינת 'צמצום' קרוי 'מצה' לפי שדרך מצה להישמר מהתפשטות ומתפיחות, ואלו מצבו האחרון קרוי 'חמץ' על שם בשבו העיסה תופחת ומתפשטת.

בימי הפסח שבו נגאלנו ממצרים ונהיינו לעם, מצווים ועומדים הננו לחזור לבחינת 'הצמצום' כבתחילה, בכדי להכיר באלוהותו יתברך מבלי התפשטות עצמית. אי לכך מצווים אנו לנקוט בכל מיני פעולות 'בדיקה' בכדי להיזהר משמץ תפיחה עצמית מעבר לנדרש, לבל יתווסף אצלנו כחוט השערה יותר מן ההכרח.

(הגדה, ספר הזמנים)

⁷ דברים לב, טו.

"חור שבין אדם לחברו, זה בודק עד מקום שידו מגעת, וזה בודק עד מקום שידו מגעת" (פסחים ח.)

מבאר מרן מוהרא"י זצ"ל:

'חור שבין אדם לחברו' היינו אותם 'חורים' שנוצרים בלב וחוצצים בין איש לרעהו, בהיותו נוטר לו על מעשיו כלפיו. אלו 'החורים' צריכים בדיקה עד מקום שידו מגעת, בכדי להיפטר מן החמץ המצטבר שם ומן העניינים המפרידים בין אדם לחברו!

באופן זה מסביר רבנו את דברי הגמרא⁸ האומרת, שכותל חצר שיש בו סכנת עקרב, אין החורים שבו טעונים בדיקה. שואלת הגמרא: וכי מדוע נחוש כאן לסכנת עקרב, והלא כלל מסור בידנו כי 'שלוחי מצווה אינם ניזוקים'! מיישבת הגמרא בשני אופנים: אופן אחד, שבמקום ששכיחה סכנה המציאות שונה. תירוץ נוסף בגמרא, לפי שאנו חוששים 'שמא תאבד לו מחט' לאדם, ויחפש אחריו לאחר שגמר הבדיקה, והרי חיפוש זה אינו חלק מהמצווה, וממילא מתעוררת לה סכנה של עקרב...

מבאר רבנו כפי דרכו בקודש:

'מחט' מסמלת אחדות הלבבות, לפי שמעשה מחט הרי נועד לתפור שתי קצוות נפרדים ולחבר ביניהם. 'שמא תאבד לו מחט' היינו שיאבד לאדם הדרך להתחברות, וזה מהווה אי לכך 'סכנה' לבדיקת 'חורים שבין אדם לחברו'. ולכן אין בודקים באופן כזה.

⁸ פסחים ח, א.

כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל בעת הפרשת חלה מן המצות

כ"ק אדמו"ר זצוק"ל בעת שריפת חמץ

(משמאל בנו הרה"ח ר' ישעי' ז"ל)